

BIJLAGE

Vooraf

Deze bijlage bevat een aantal relevante feiten over de aansluiting van kunstvakonderwijs – arbeidsmarkt op basis van het mij bekende onderzoek. Waar mogelijk zal ik vergelijkingen maken met het gehele hbo onderwijs en met andere landen in Europa. Dit is zeker geen uitputtende literatuurstudie, maar de bespreking van enkele relevante bronnen. Veel overige relevante basisgegevens over het hbo kunstvakonderwijs zijn te vinden bij de HBO-raad¹.

1. De definitie van kunstenaar

Over het aantal kunstenaars doen verschillende cijfers de ronde. Dat aantal is afhankelijk van wie wordt gerekend tot kunstenaar. Tel je alleen de afgestudeerden van het kunstvakonderwijs of ga je uit van de feitelijke arbeidsmarkt? Hoe breed interpreteer je de arbeidsmarkt: tel je alleen de arbeidsmarkt voor het beperktere kunstenberoep (scheppend of uitvoerend kunstenaar, kunstdocent) of richt je op de bredere markt van de creatieve industrie? Laat je mensen zelf aangeven wat hun beroep is of hanteer je inkomensnormen? Tel je alleen de beroepsuitoefening in het eigen vak mee of gaat het om alle betaalde arbeid? Elke definitie is het gevolg van een keuze, vanuit een bepaald perspectief.

Het CBS heeft recentelijk het aantal *werkzame* kunstenaars in beeld gebracht². Het criterium voor kunstenaarschap was of iemand autonoom artistiek te werk kan gaan in het beroep.

Opleidingsniveau van de beroepen die daarbij horen is in 80% van de gevallen hbo of wo.

Inbegrepen zijn uitvoerende en scheppende kunstenaars, maar ook meer toegepaste varianten als vormgever, illustrator, modeontwerper, architect, stedenbouwkundige en industrieel vormgever telden mee. Lesgevend buiten de sector beeldend telden niet mee. In dit onderzoek is ook de werkzaamheid in “verwante richting” niet meegeteld. In de HBO-monitor wordt de werkzaamheid in verwante richting weer wel meegerekend.

Het CBS ging uit van een brede definitie van *werkzaam zijn*: het belangrijkste beroep waarvoor men minimaal 1 uur per week betaalde arbeid verricht³. Opvallend aan de hier gehanteerde definitie is dat deze afwijkt van de standaard definitie van de CBS-werkgelegenheidsstatistiek. Daar telt men iemand tot de werkzame bevolking als hij minimaal 12 uur per week betaald werk heeft. Deze definitie wordt ook gehanteerd in de HBO-Monitor.

Het CBS telde aldus in totaal 96.000 kunstenaars in Nederland waarvan 7.000 beeldend kunstenaars (Zie tabel 1). De CBS-telling en de HBO-monitor zijn niet goed met elkaar te vergelijken. Het CBS hanteert een andere definitie van beroepspraktijk dan de HBO-monitor en een andere definitie van werkzaamheid. Bovendien richt het CBS-onderzoek zich niet alleen richt op het hbo onderwijs maar ook het academische.

¹ www.hbo-raad.nl

² W. Jenje-Heijdel en D. ter Haar Kunstenaars in Nederland. CBS/Centrum voor Beleidsstatistiek, Voorburg/Heerlen 2007

³ Zoals aangegeven in de Enquête Beroepsbevolking (EBB), een standaard periodieke enquête van het CBS.

Tabel 1: Kunstenaars in Nederland gemiddelden 2004-2006		
	<i>x</i> 1.000	<i>perc</i>
Totaal	95,6	100%
Beeldende kunst	7,0	7%
Vormgeving en bouwkunst	54,6	57%
Dans en theater	4,4	5%
Muziek	12,8	13%
Taal en overig	16,7	18%
Bron: CBS 2007		

Met voorgaande constatering in het achterhoofd, geeft deze CBS-telling een globaal inzicht in de omvang en variëteit van de kunstenaarspopulatie. Het grootste deel van de kunstenaars zit in de categorie vormgeving en bouwkunst, waaronder illustratoren, grafisch vormgevers, tuinarchitecten, modeontwerpers, architecten en industriële vormgevers.

Uit de CBS-telling blijkt dat niet alle werkzame kunstenaars een kunstvakopleiding hebben gevolgd⁴ en dat niet alle mensen die ooit een kunstvakopleiding volgden werkzaam zijn als kunstenaar (CBS 2007). Zie Tabel 2

Tabel 2 Kunstenaarsberoep (hoofdbaan) en/of kunstenaarsopleiding gemiddelden 2004-2006		
	<i>x</i> 1.000	<i>perc</i>
Kunstenaarsberoep	96	100%
Met kunstenaarsopleiding	38	40%
Zonder kunstenaarsopleiding	58	60%
Kunstenaarsopleiding	130	100%
Met kunstenaarsberoep	38	29%
Zonder kunstenaarsberoep	92	71%
Bron CBS 2007		

Van de werkzame kunstenaars heeft 60% geen kunstvakopleiding gevolgd. Van degenen die ooit afstudeerden aan een kunstvakopleiding is 71% niet of niet meer werkzaam als kunstenaar in de hoofdbaan. Bij een kwart van deze mensen is de kunstenaarsopleiding niet de hoogst behaalde opleiding. Ruim 10% van hen is werkzaam in een gerelateerd beroep, bijvoorbeeld als docent. Ook zitten hier mensen bij die hun kunstenaarsberoep als bijbaan uitoefenen. Door eerder genoemde definitiekwesties zijn deze cijfers niet goed te vergelijken met gegevens die de HBO-monitor ons aanreikt. Toch vraagt het relatief hoge percentage van ex kunstvakstudenten zonder kunstenaarsberoep wel enige duiding. Van belang is daarbij dat algemene competenties die niet op

⁴ Niet alleen hbo-opleidingen, maar ook een aantal universitaire opleidingen zoals architectuur, stedenbouw, binnenhuisarchitectuur, industriële vormgeving en landschapsarchitectuur.

een specifiek vakgebied liggen steeds belangrijker worden⁵. Daarin is het kunstvakonderwijs zeker niet uniek. Ook voor veel academische opleidingen geldt dat gemiddeld slechts een klein deel (22%) van de afgestudeerden uitsluitend werkzaam is in de eigen opleidingsrichting. Wanneer de relevante beroepspraktijk wordt verbreed tot *eigen of verwante opleidingsrichting* wordt dat aandeel veel groter (70%)⁶. Voor een juiste interpretatie van de beschikbare cijfers is van beslissende betekenis hoe deze *verwante opleidingsrichtingen* worden gedefinieerd.

In de afgelopen periode is met name aandacht geweest voor het kunstvakonderwijs en de arbeidsmarkt van de beeldende kunst. De actiegroep Zonder Kunstenaars geen Kunst (2008)⁷ hanteerde een aantal van 12.000 beeldend kunstenaars, een aantal dat nogal eens in de pers (en in de Tweede Kamer) herhaald is. Dit aantal komt uit het periodieke onderzoek naar de financiële positie van beeldend kunstenaars (SEO 2003), dat vanaf 1994 in opdracht van OCW is uitgevoerd. De definitie die hier wordt gehanteerd is het aantal kunstenaars dat in de laatste decennia een rijkssubsidie heeft aangevraagd (inclusief degenen die zijn afgewezen). De onderzoekers hebben deze zeer brede definitie gehanteerd om ontwikkelingen in een brede populatie te kunnen volgen. Het meest recente onderzoek van SEO uit 2003 hanteert 9.500 als aantal en gaat uit van de periode 1995-2001. Daarvan hebben er ca. 6.400 wel aangevraagd (minimaal 1 keer) maar zijn afgewezen, en hebben er ca. 3.100 in de periode 1995-2001 minimaal één keer subsidie ontvangen. Mijn conclusie is in elk geval dat het aantal van 12.000 (of 9.500) beeldend kunstenaars geen beleidsrelevante schatting geeft van het aantal beeldende kunstenaars in Nederland.

2. Het kunstvakonderwijs

In het kader van deze brief wil ik ingaan op twee aspecten: de selectie aan de poort bij de instroom en de ontwikkeling van de studentenpopulaties in het kunstvakonderwijs.

2.1 Selectie aan de poort

Kunstvakopleidingen zeggen bij monde van de HBO-raad streng te selecteren aan de poort. Daarvan worden echter geen landelijke cijfers bijgehouden. De selectie is niet bedoeld om uitstroom te reguleren maar functioneert bovenal om de kwaliteit van de instroom te garanderen. Bijgaande voorbeelden, door de HBO raad gepresenteerd in *Kunstonderwijs en arbeidsmarkt* (oktober 2008) van drie hogescholen geven een beeld van de selectie aan de poort (tabel 3)

Tabel 3a Aanmeldingen en instroom Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (voorbeelden)

	Aanmelding	Instroom
Academie voor beeldende vorming (docentenopleiding)	192	108
Conservatorium van Amsterdam	1413	218
Nederlandse Film en Televisie Academie	510	71
De Theaterschool	1685	159

Bron: Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

Tabel 3b Aanmeldingen en instroom Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (voorbeelden)

⁵ Zie ook HBO-monitor 2007, p 33 e.v.

⁶ Zoals gemeten anderhalf jaar na afstuderen, hetgeen betekent dat ook hier geen directe vergelijking met de CBS-telling uit 2007 mogelijk is. Uitzondering vormen de van de universitaire opleidingen in de gezondheidszorg, waar in 2005 ca. 63% werkzaam is in het eigen vakgebied. Voor de alle andere vakgebieden gelde veel lagere cijfers. Bron: WO-Monitor 2004-2005, VSNU, Den Haag 2007, p46.

⁷ Manifest Zonder kunstenaars geen kunst (maart 2008).

	Aanmelding	Instroom
Bachelor of Fine Art	189	66
Bachelor of Design	2056	336
Bachelor of Music	524	132
Bachelor of Theatre	649	38
Bachelor of Art and Economics	412	216
Bachelor of Art and Technology	632	179
Bachelor of Education in Visual Art and Design	146	46
Bachelor of Education in Music	64	13
Bachelor of Education in Theatre	102	16
Master of Music	37	23
Master Kunsteducatie	7	7

Bron: Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

Tabel 3c Aanmeldingen en instroom Codarts Hogeschool voor de Kunsten (voorbeelden)

	Aanmelding	Instroom
Rotterdams Conservatorium	925	253
Rotterdamse Dans Academie	580	90
CircusArts	29	21

Bron: Codarts Hogeschool voor de Kunsten

Uit deze voorbeelden in tabellen 3a, b en c, blijkt dat er in het algemeen streng geselecteerd wordt. Het (gewogen) gemiddelde van het percentage ingestroomde studenten ten opzichte van de aanmeldingen van deze voorbeelden is ca 20%, en varieert van 6% tot ruim 70% (de ene uitschieter van 100% bij de master kunsteducatie niet meegerekend). Overigens is niet duidelijk in hoeverre deze cijfers vertekend worden doordat studenten zich bij meerdere opleidingen aanmelden.

2.2 Ontwikkeling studentenaantallen kunstvakonderwijs

Tabel 4a en 4b tonen de ontwikkeling van de studentenaantallen in het kunstvakonderwijs in de periode 1997 – 2007.

Tabel 4a Ontwikkeling studentenaantallen kunstvakonderwijs	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
instroom hbo	72.913	77.007	84.511	85.315	85.161	82.283	87.659	88.679	88.850	90.977	92.749
toe/afname per jaar		5,6%	9,7%	1,0%	-0,2%	-3,4%	6,5%	1,2%	0,2%	2,4%	1,9%
totaal studenten hbo	279.905	288.625	303.236	312.698	321.508	322.968	335.709	346.645	356.842	366.689	374.377
toe/afname per jaar		3,1%	5,1%	3,1%	2,8%	0,5%	3,9%	3,3%	2,9%	2,8%	2,1%
diploma's hbo	52.764	53.175	55.094	56.407	59.545	61.541	63.463	63.279	64.396	64.684	
toe/afname per jaar		0,8%	3,6%	2,4%	5,6%	3,4%	3,1%	-0,3%	1,8%	0,4%	
instroom kuo	4.350	4.082	4.061	4.145	4.042	4.025	4.171	4.200	4.332	4.564	4.530
toe/afname per jaar		-6,2%	-0,5%	2,1%	-2,5%	-0,4%	3,6%	0,7%	3,1%	5,4%	-0,7%
totaal studenten kuo	19.756	19.033	18.537	18.250	18.386	18.064	18.515	18.841	18.933	19.544	19.981
toe/afname per jaar		-3,7%	-2,6%	-1,5%	0,7%	-1,8%	2,5%	1,8%	0,5%	3,2%	2,2%
diploma's kuo	3.574	3.365	3.485	3.205	3.623	3.438	3.608	3.790	3.813	3.760	
		-5,8%	3,6%	-8,0%	13,0%	-5,1%	4,9%	5,0%	0,6%	-1,4%	

Toelichting: Bron: 1 cijfer HO/CFI. Meegeteld zijn de volgende categorieën uit het Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs (CROHO): kunst, lerarenopleidingen kunst, voortgezette opleidingen kunst, voortgezette opleidingen bouwkunst. Snijvlak- en aanverwante opleidingen zoals

kunst en economie, kunst en techniek en erfgoedprofessional zijn hierin niet meegenomen. Instroom betreft hier zowel de eerstejaars van de bachelor als van de masters.

Tabel 4b Studentenaantallen kunstvakonderwijs		
	gemiddeld 1997- 2007	gemiddeld 2002-2007
instroom hbo <i>toe/afname per jaar</i>	2,7%	2,5%
totaal studenten hbo <i>toe/afname per jaar</i>	3,4%	3,2%
diploma's hbo <i>toe/afname per jaar</i>	(1997- 2006) 2,5%	(2002- 2006) 1,3%
instroom kuo <i>toe/afname per jaar</i>	0,4%	2,5%
totaal studenten kuo <i>toe/afname per jaar</i>	0,1%	2,1%
diploma's kuo <i>toe/afname per jaar</i>	(1997- 2006) 0,6%	(2002- 2006) 2,3%

Toelichting: Berekend zijn gewogen gemiddelden, dat wil zeggen: het verschil tussen het aantal in het laatste peiljaar en het eerst peiljaar gedeeld door het aantal jaren. Bron: 1 cijfer HO/CFI, (eigen bewerking OCW).

De instroom in het kunstvakonderwijs is de afgelopen tien jaar met gemiddeld 0,4 % per jaar toegenomen, de laatste vijf jaar (na de invoering van de ba/ma structuur) met 2,5 gemiddeld per jaar. Het hbo als geheel is in dezelfde periode van tien jaar gemiddeld per jaar veel sterker gegroeid (2,7% en 2,5% de laatste 5 jaar). Als deze trend zich doorzet zal het relatieve aandeel van het kunstvakonderwijs op het totale hbo stabiliseren, tenzij de nieuwe opleidingen al dan niet op het snijvlak van de traditionele kunstopleidingen (kunst en techniek, kunst en economie, erfgoedprofessional) grote groepen studenten zullen trekken. De getallen hiervoor betreffen gemiddelden, het beeld per opleiding kan afwijken van deze gemiddelden. Zo is de instroom bij de bachelor vormgeving vanaf 2002 gegroeid (28%), de instroom bachelor autonome beeldende kunst nagenoeg gelijk gebleven (-2 %) en is de instroom bij de bachelor theater gedaald (-14%). Op zichzelf hebben de instroomgegevens alleen niet veel betekenis, zonder dat de uitstroom van het kunstvakonderwijs gerelateerd wordt aan de arbeidsmarkt. Maar het geeft wel de indicatie dat het kunstvakonderwijs als geheel minder groeit dan de rest van het hbo.

3. Werkloosheid

Ook van werkloosheid worden in de beschikbare onderzoeken verschillende definities gehanteerd. Is er een ondergrens aan het aantal uren dat men moet werken, worden die uren gewerkt in het eigen vakgebied of daarbuiten? En om de vraag te beantwoorden hoeveel werkloosheid er onder kunstenaars is, is ook de definitie van “kunstenaar” van belang: neem je de CBS beroepenclassificatie als uitgangspunt (CBS 2007) of beperk je je tot de afgestudeerden van het kunstvakonderwijs (HBO-raad 2007, ROA 2008). En tenslotte: op welk tijdstip meet je de werkloosheid, kort na afstuderen (HBO monitor: 1,5 jaar) of later in de loopbaan (ROA 2008: 5 jaar).

Het CBS (2007) heeft de vraag naar de werkloosheid niet beantwoord, dat was niet het doel van het onderzoek. Wel is bij de bepaling van het aantal *werkzame* kunstenaars uitgegaan van minimaal 1 uur per week. Het Europese onderzoek (ROA, 2008) gaat ook uit van een minimum van 1 uur per week, en meet de werkloosheid ongeveer 5 jaar na afstuderen van het kunstvakonderwijs.

Tabel 5

Aandeel afgestudeerden dat op het moment van meting werkloos is (2005, ongeveer 5 jaar na afstuderen)

%

Kunsten

Nederland	11,1
Zuid-Europa	32,4
Duitstalige landen	3,4
Scandinavië	11,1
Nieuwe EU lidstaten	3,1

Gemiddelde Europa	12,6
-------------------	------

Totaal HBO / Bachelor

Nederland	3,5
Zuid-Europa	7,7
Duitstalige landen	3,7
Scandinavië	3,3
Nieuwe EU lidstaten	1,7

Gemiddelde Europa	4,1
-------------------	-----

Bron ROA 2008

Uit tabel 5 blijkt dat de werkloosheid onder Nederlandse kuo-afgestudeerden in 2005 11,1% bedraagt, tegen 3,5% in het hbo (bachelor) als geheel. Gemiddeld in Europa zijn deze percentages 12,6% (kuo) en 4,1% (hbo/bachelor). Opvallende uitzondering zijn de Duitstalige landen waar geen verschil is in werkloosheid tussen kunstvakonderwijs en hbo als totaal.

De HBO-monitor (HBO-raad 2007) hanteert de standaard werkloosheidsdefinitie van de werkgelegenheidsstatistiek van het CBS⁸: een minimum van 12 uur betaalde arbeid per week, binnen het eigen vakgebied of daarbuiten. Ook is het meetmoment anders: 1,5 jaar na afstuderen. Tabel 6 bevat de ontwikkeling van de werkloosheid volgens deze definitie in de periode 1998-2007.

⁸ Werkloze beroepsbevolking: Personen van 15 tot en met 64 jaar die geen werk hebben, of die een baan van minder dan twaalf uur per week hebben, die zoeken naar een baan van twaalf uur of meer per week en daarvoor beschikbaar zijn. Zoeken betekent dat men in de laatste vier weken activiteiten heeft ondernomen om een betaalde baan te vinden. (www.statline.nl, Maandelijks cijfers werkloze-, werkzame- en niet-beroepsbevolking, 2008. CBS)]

Tabel 6

Werkloosheid ¹⁾ op enquêtemoment, 1998-2007 (%)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
hbo tot	3,2	2,4	2,8	2,5	2,8	5,1	5,4	4,6	4,1	3,1
hbo dt	3,6	1,7	2,2	1,5	1,8	2,4	3,7	2,6	3,4	2,3
hbo du	X	X	X	X	X	3,9	3,3	2,4	1,3	1,0
hbo vt	3,1	2,6	2,9	2,7	3,2	6,0	6,0	5,4	4,5	3,5
hao vt	3,7	2,4	2,0	2,7	3,8	7,3	7,9	7,6	5,2	3,2
hpo vt	3,7	2,3	2,6	1,7	1,7	4,1	4,0	5,0	5,7	3,7
hto vt	1,6	1,5	1,9	2,0	3,4	6,4	5,5	3,1	2,1	1,9
heo vt	1,9	1,8	2,5	3,0	3,9	6,7	6,8	5,1	5,0	3,9
hgzo vt	1,7	2,5	3,1	1,6	1,9	3,1	4,9	3,7	2,7	2,0
hsao vt	4,5	4,3	4,1	3,5	3,0	5,0	6,4	6,1	3,9	3,6
kuo vt	11,0	14,6	10,8	8,0	6,5	15,5	12,6	18,3	12,3	7,3

¹⁾ Inclusief werkenden <12 uur per week.

X Geen cijfer beschikbaar.

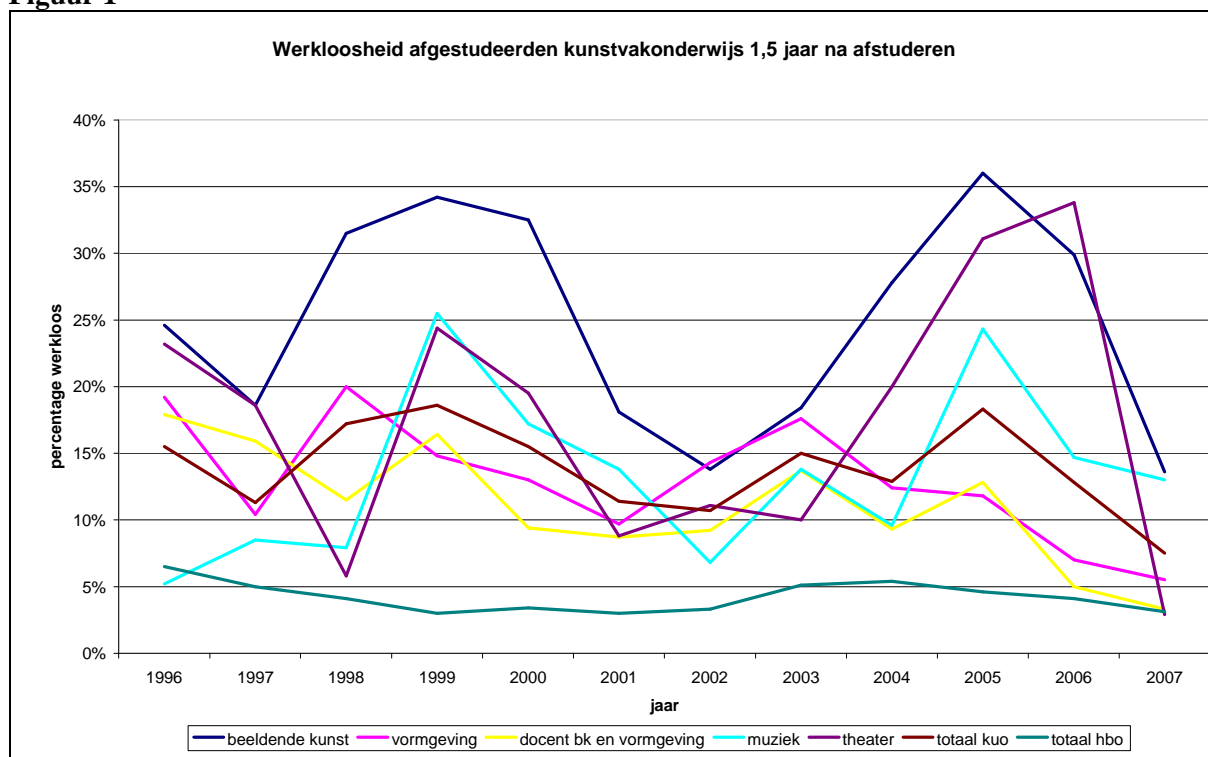
Bron: HBO-monitor 2007, p 23.

Uit tabel 6 is op te maken dat de werkloosheid van kuo (vt) afgestudeerden 1,5 jaar na afstuderen 2-4x hoger ligt dan bij het hbo (vt). Na 2001 liep de werkloosheid in onder hbo afgestudeerden op, om na 2004 weer te dalen. Dit patroon is ook zichtbaar bij kuo-afgestudeerden, waarbij de werkloosheid de afgelopen vijf jaar is gehalveerd.

Wat opvalt is het verschil in werkloosheidspercentage zoals gemeten over 2005 in het Europese onderzoek (11,1%) en het percentage uit de HBO-monitor over 2005 (18,3%). Een belangrijke verklaring ligt zeer waarschijnlijk in het meetmoment: de HBO-monitor meet 1,5 jaar na afstuderen, het Europese onderzoek peilde 5 jaar na afstuderen. Er is al eerder vastgesteld dat het werkloosheidspercentage van kunstenaars later in de loopbaan lager ligt dan aan het begin van de loopbaan⁹. Dat laatste moet ook meegenomen worden bij het bekijken van de werkloosheidspercentages per opleidingsprofiel. (figuur 1)

⁹ Rengers, M. Economic lives of artists. Studies into careers and the labour market in the cultural sector. Utrecht, 2002, ICS dissertation series.

Figuur 1

Bron: ROA/Kunstenmonitor (december 2008, ongepubliceerd)

Figuur 1 brengt de trend in beeld van de werkloosheid bij een aantal studieprofielen¹⁰, afgezet tegen het kunstvakonderwijs als totaal (bruine lijn), en afgezet tegen het hbo als totaal (onderste blauwe lijn). De opleiding beeldende kunst is koploper als het gaat om werkloosheid. Vormgeving en de opleiding docent beeldende kunst en vormgeving zitten onder het gemiddelde van het kunstvakonderwijs. Muziek en met name theater komen de laatste jaren boven het gemiddelde. Figuur 1 toont bij sommige richtingen scherpe dalingen in de (meting van) werkloosheid van 2005, 2006 op 2007. Hiervoor hebben de onderzoekers desgevraagd geen verklaring.

4. Oordeel alumni over aansluiting opleiding en arbeidsmarkt

Een indicatie voor de aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt vormt het oordeel van de afgestudeerden van het kunstvakonderwijs op dit punt. Uiteraard is dit een subjectief gegeven dat niet automatisch hoeft te corresponderen met de feitelijke arbeidsmarktsituatie van een afgestudeerde. Toch geeft het ook een indruk van de prestaties van het onderwijs op dit punt.

In het internationaal vergelijkend onderzoek onder afgestudeerden van het kunstvakonderwijs¹¹ was de vraag opgenomen in hoeverre de opleiding een goede basis was voor het starten op de arbeidsmarkt. Daarbij werd gevraagd in hoeverre men de opleiding een goede basis vond om zich verder te ontwikkelen. De antwoorden zijn weergegeven in tabel 7.

¹⁰ Alleen de opleidingsprofielen zijn in beeld gebracht waarbij minimaal 20 respondenten in de onderzoekspopulatie de vraag naar werkloosheid beantwoord hebben. De onderzoekers gaan er vanuit dat bij minder respondenten per vraag geen significante uitspraken kunnen worden gedaan. (ROA/Kunstenmonitor, december 2008, ongepubliceerd)

¹¹ Johan Coenen. De arbeidsmarktsituatie en competenties van afgestudeerden van het Nederlandse kunstvakonderwijs in internationaal perspectief (REFLEX). Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). ROA – Technical Report 2008/3

Tabel 7

Aandeel afgestudeerden dat de opleiding een (zeer) goede basis vond om te starten op de arbeidsmarkt / een goede basis vond om zich verder te ontwikkelen

% (4 of 5)	starten arbeidsmarkt	verder ontwikkelen
Kunsten		
Nederland	32,3	45,9
Zuid-Europa	25,8	64,8
Duitstalige landen	53,6	44,6
Scandinavië	60,6	59,1
Nieuwe EU lidstaten	44,4	52,1
Gemiddelde Europa	36,8	48,5
Totaal HBO / Bachelor		
Nederland	58,6	59,5
Zuid-Europa	56,6	59,3
Duitstalige landen	68,6	57,2
Scandinavië	74,3	69,3
Nieuwe EU lidstaten	53,0	61,4
Gemiddelde Europa	59,6	60,3

Noot: % met antwoord 4 of 5 op een vijfpuntsschaal (helemaal niet - in zeer hoge mate)

32% van de Nederlandse alumni is van mening dat hun opleiding een goede of zeer goede start is op de arbeidsmarkt, dat is lager dan het gemiddelde in Europa (37%), en veel lager dan de rest van het hbo onderwijs in Nederland en Europa. Opvallend is dat de Duitstalige en Scandinavische landen flink hoger zitten (resp. 54% en 61%).

Als we preciezer kijken naar de beantwoording van deze vragen voor verschillende studierichtingen dan zien we dat de opleidingen in de muziek en autonome beeldende kunst relatief het laagste scoren op dit punt (tabel 8).

Tabel 8

Aandeel afgestudeerden dat de opleiding: een (zeer) goede basis vond om te starten op de arbeidsmarkt / een goede basis vond om zich verder te ontwikkelen, Nederland 2005-2007, naar opleidingsprofiel

	Kunstopleiding biedt voldoende basis om:					
	te starten op de arbeidsmarkt*			kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen*		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Autonome Beeldende Kunst	14	14	15	70	64	70
Vormgeving	26	28	38	70	62	66
Docent Beeldende Kunst en Vormgeving	40	42	48	66	61	67
Film en Televisie	x	x	73	x	x	69
Muziek	43	35	30	73	67	61
Docent Muziek	x	72	67	80	66	61
Theater	51	39	65	72	69	75
Docent Drama	75	70	x	85	84	x
Dans	46	53	x	67	71	x
Docent Dans	x	x	x	x	x	x
Erfgoedprofessional	19	35	x	35	56	x
Voortgezette opleiding Muziek	42	49	28	82	60	73
Overige Kunstopleidingen	44	31	42	72	65	69
Totaal KUO	36	34	37	71	64	67
Totaal HBO	^	55	60	^	69	70

Bron: SIS Kunsten-Monitor. * Antwoord 4 of 5 op een schaal van 1 (zeer oneens) t/m 5 (zeer eens). x Onvoldoende (< 20) waarnemingen. ^ Anders gedefinieerd in 2005, niet vergelijkbaar.

Daarnaast is het oordeel van Nederlandse afgestudeerden van het kunstvakonderwijs gevraagd over de relevantie en de kwaliteit van de genoten scholing in een aantal relevante competenties (tabel 9). De in de tabel opgenomen resultaten zijn van waarde, als losstaande scores, maar bijzonder relevant zijn de gebieden waar er een sterke afwijking te constateren is tussen het oordeel van de student over de kwaliteit van de scholing en zijn oordeel over de relevantie van de competentie. Dit laatste is met name het geval bij de competenties innovatief vermogen, communicatief vermogen, omgevingsgerichtheid en bovenal bij ondernemerschap.

Oordeel van Nederlandse afgestudeerden over de relevantie en de kwaliteit van scholing in enkele competenties, 2005-2007 (%)

% (4 of 5)	Relevantie			Kwaliteit van scholing		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Creërend vermogen	93,5	93,5	91,2	75,8	74,2	78,1
Reflectief vermogen	93,3	92,2	92,2	71,7	72,5	74,2
Innovatief vermogen	75,8	73,9	71,4	31,1	29,0	29,8
Vermogen tot samenwerken	83,7	81,4	80,1	51,7	50,0	57,6
Communicatief vermogen	93,1	92,6	94,1	37,7	37,1	39,4
Omgevingsgerichtheid	78,3	72,5	74,0	30,9	30,1	30,5
Ondernemerschap	80,7	84,0	73,6	22,1	21,7	20,1

Bron: SIS Kunsten-Monitor

Noot: % met antwoord 4 of 5 op een vijfpuntsschaal (Relevantie: onbelangrijk - belangrijk, Kwaliteit van scholing: slecht - goed).

Tabel 9